

УКД 81

Кусень С. – ст. гр. МБ-21

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА

Науковий керівник: Мацюк Г. Р.

Kusen S.

Ternopil Ivan Puluji National Technical University

UKRAINIAN SIGN LANGUAGE

Supervisor: Matsiuk H. R.

Ключові слова: мова, жест, слух.

Keywords: language, gesture, hearing.

Виділено дві форми жестової мови: українську жестову мову і кальковане жестове мовлення. Кожній із них властиві певні граматичні закономірності. Українська жестова мова – самостійна природна кінетична система, що має власну лексико-граматичною структуру, що сформувалась еволюційно. У ній наявна така кількість жестів, яка необхідна для невимушеного міжособистісного спілкування глухих. Візуально-жестова мова, згідно з першим пунктом 4 статті Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної”, є мовою спільноти жестомовних осіб. Також у Законі про забезпечення функціонування української мови як єдиної державної спеціальна стаття, присвячена жестовій мові, яка має назву “Статус української жестової мови та мовні права жестомовних осіб”. А кальковане жестове мовлення – це система спілкування, у якій жести супроводжують усне мовлення того, хто говорить. Жести при цьому виступають як еквівалент слів.

Єдиної універсальної для всіх жестової мови не існує. Жестові мови різних країн розвивалися незалежно, а тому значно відрізняються одна від одної. Кожна з них має свою граматику та синтаксис, значною мірою відображає культурні особливості людей, які проживають на тій чи іншій території. Але для спілкування глухих людей з різних країн світу було створено однаковою знакову систему джестуно (international sign language), яку було складено з жестів різних мов.

Офіційно перші згадки про жестові мови датуються X ст., проте дослідження доводять, що жестова мова спонтанно виникла 3 млн. рр. до н. е. ще до появи звукової мови та проіснувала до 100 тис. рр. до н.е. Наприклад, у Швейцарії діє чотири місцеві жестові мови, якими користуються люди з проблемами слуху французької, італійської, німецької та швейцарської громад. У Німеччині та Австрії, австрійська жестова мова та німецька жестова мова є двома не пов’язаними між собою мовами крім того, у Німеччині існує декілька діалектів. Схожий випадок у Великій Британії та США: словесна офіційна мова цих країн англійська. Однак люди із вадами слуху в Америці спілкуються амсленом – себто американською жестовою мовою, а у Великій Британії – британською жестовою мовою. В Ірландії у Середньовіччі взагалі існувало дві жестові мови одна з них слугувала для чоловіків, а інша тільки для жінок.

У Європі кількість повністю глухих людей і людей з важкими формами втрати слуху складає від 4 до 10% загальної чисельності населення. В Україні ця цифра не перевищує 7%, тобто співвідношення звичайних людей до осіб з глухотою – 420:1. Проте варто зазначити що жестовою мовою користуються не лише люди з вадами

слуху та мовлення. Існує ціла сім'я монастирських. У чернечому середовищі вона є основним засобом спілкування, їхня граматики рудиментарна, а чисельність жестів є досить обмеженою. Також, є досить цікава статистика про вживання кількості жестів у різних країнах світу за 1 годину розмови. У Мексиці ця цифра складає 181, у Франції 120, а у Італії 80 жестів.

Українська жестова мова має досить довгу історію формування. На рисунку можна відслідкувати її еволюцію.

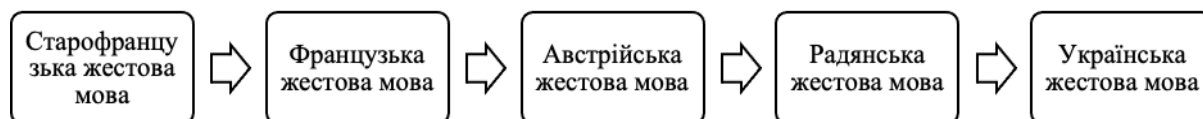

Рис. Еволюція української жестової мови

На теренах нашої держави вивчення української жестової мови розпочалося на початку 1800-х років з відкриття низки філій Віденської школи для глухих у деяких містах України, а саме у Львові у 1830 р. та у Романові на Волині у 1805 р. Наступною після них була створена в 1843 р., школа в Одесі, вона функціонує досі разом із Львівською. Негативний вплив на вивчення української жестової мови мала праця Сталіна «Марксизм і питання мовознавства» (1950), де автор стверджував, що люди з вадами слуху «аномальні», «без'язикі люди», а їх «ручна мова» – «це не мова, і навіть не подібність мови. Обговоренню проблем аномальних і без'язиких глухонімих не варто приділяти увагу в умовах розвитку соціалістичного суспільства». Тому про ніяке вивчення жестової мови у школах та адаптування звичайних речей для глухих людей навіть і не йшлося. Проте, у середині ХХ ст. почалися невеликі зрушення в цій сфері, методи навчання глухонімих дітей знаходять у працях Слезіної Н. (1963); Гуслистого П. (1961); Дячкова О. (1957, 1968); Розанової Т. (1978) та ін., хоча на практиці застосування таких методів навчання ігнорувалося.

Офіційного характеру використання українська жестова мова набула в незалежній Україні з 2006 р., а станом на 1 січня 2015 р. існувало 39 дитячих садочків, в яких навчали дітей з вадами слуху до 6 років. А також було створено 61 спеціалізовану школу, які навчали особливих учнів віком від 6 до 18 років. Зараз такі діти мають можливість вчитися у звичайних школах та у повноцінних класах, для допомоги таким діткам у навчанні з ними постійно знаходиться спецпрацівник. Для батьків та вчителів які мають особливих дітей органом, що керує вивчення мовознавчих особливостей було видано низку підручників та статті для вивчення української жестової мови та 7 випусків збірника наукових праць «Жестова мова й сучасність». Також зараз існує безліч онлайн та звичайних курсів для її вивчення. Досі працюють над створенням спеціального перекладача для жестових мов, проте візуалізація значною мірою ускладнює питання.

Список використаної літератури:

1. Кульбіда С. В., Чепчина І. І. Проект концепції жестової мови в Україні: дефектологія. – Харків, 2009. – 7 с.
2. Засенко В. І. Жестова мова: робота триває. // Наше життя. – № 29, 21 вересня 2018 року.
3. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 11.09.2020 р. – № 21. – с.4.
4. Статус української жестової мови та мовні права жестомовних осіб: Закон України від 29.10.2019.– № 2340.– с. 4.